

ПРИКАЗИ

Emanuele Morselli: LA PARAFISCALITA, Lisboa 1952, 52 p.

Парафискалитет је релативно нов појам који се у доктрини појавио пред сам рат. Очинство можда и над самим термином али извесно над првим медитацијама о парафискалитету припада писцу ове брошуре Морселиу, реномираноме професору финансија у Ферари (Италија).

Иако се као феномен почео нагло развијати у финансиској пракси многих савремених држава, у науци о финансијама тај нови појам, који се такорећи „мистериозно издвојио из традиционалних финансија“, још није нашао адекватно место, нарочито не у уџбеницима. М. је његов усамљени теоретичар и заточник.

Брошура — уствари два лањска ауторова предавања на Универзитету у Лисабону — само су наставак научне полемике коју М. води већ више година са онима који са скепсом гледају на неминовност једне посебне теорије о парафискалитету. Међу овима је канда најупорнији проф. Laufenburger (Париз) који за М. тезу каже да је „заводљива“ са интелектуалног гледишта, али „неупотребљива“ на плану стварности (*Revue de science et de législation financières*, No 2, 1951). Међутим баш у земљи у којој је нова теорија у научном свету наишла на тако слаб одзив, у Француској, М. је добио задовољење. Шуманов инвентар финансиске ситуације (1946) — дело финансиских практичара — истакао је сав значај парафискалних прихода у привредном систему Четврте републике.

Лисабонска предавања не садрже у суштини ништа ново ни више од онога што је М. већ рекао о парафискалитету у својим ранијим публикацијама из 1938 и 1943; уколико, разуме се, материја није допуњена новим проверавањима и истанчана последњим репликама.

Историске форме парафискалитета М. види већ у Наполеоновом „*domaine extraordinaire*“ и, доцније, у ванредним буџетима. Анекси, као негација принципа буџетског јединства, исто су тако преседани и претходници парафискалитета. Али нове форме у финансиској организацији државе јављају се услед трансформација у њеној политичкој и економској структури. Дубоке промене настале после Првог и нарочито Другог светског рата у циљевима и теретима савремене државе допринеле су да она своју администрацију резервише искључиво за функције од највишег политичког значаја (народна одбрана, спољни односи, унутрашњи ред). Ове пак функције, озбиљне и саме по себи скупе, не допуштају држави да регулисава нове задатке у друштву, *економске и социјалне*, који се у све већој мери последњих деценија појављују. Извршење њихово држава поверава посебним организацијама, самосталним институцијама, које или сама ствара или накнадно признаје, и којима утврђује границе фискалне власти саображавајући је својој сопственој као и привиле-

гијама комуналних тела. Ти нови „парафискуси” располажу самосталним средствима, дажбинским или другим (котизације, доприноси, таксе) који имају своје карактеристике:

а — таква средства не улазе у буџетску масу прихода државе односно комуне; они се јављају као приходи тих аутономних институционалних тела; таква примања не потичу од свих финансиски способних појединаца, него само од чланова друштвене групе повезане заједничким интересом (економским, социјалним, верским); обавезност плаћања која и код њих постоји није, међутим, политичке већ моралне природе; парафискални извор претставља „економски“ фискалитет, новчано давање са противпримањем, за разлику од „политичког“ фискалитета: принудног плаћања без противуслуге, код класичног пореза;

б — парафискални извори су увек дестинирана средства; они служе постизању одређеног економског или социјалног циља; њима располажу односна децентрализована тела, без обзира да ли се њихова наплата врши преко сопствене организације или посредством државне фискалне администрације;

в — парафискална средства не подлежу непосредно државном пореском законодавству; ово се односи на финансије територијалних тела — а парафискалитет спада у финансије нетериторијалних тела.

Парафискалитет изазива буџетску децентрализацију, у којој проф. Laufenburger види основну слабост парафискалне теорије, јер уместо једног сада се добивају три буџета: политички, инвестициони (Француска!) и социјални, чиме је разорено једно од класичних буџетских начела, а што претставља, например у Француској, супротност снажној тенденцији за установљивање монолитног буџета. Томе насупрот, парафискалну децентрализацију М. сматра нужном мером којом држава решава финансиски проблем проширења својих економско-социјалних циљева. М. иде много даље, уместо јединства буџета тражи јединство финансија; принцип који сматра главнијим од првог и јединим који са научног гледишта нешто значи, ... „јединим који не подноси изузетке од стране законодавства, ако се неће да од тога трпи хармонија свих економских закона у финансијама”. Стварање аутономних буџета наравно не значи изигравање контроле државе над тим „допунским“ финансијама, како их М. још назива. Контрола и може и мора да постоји; питање је само како је организovati.

Осим у отступању од буџетског јединства специфичност парафискалитета лежи и у новом принципу расподеле терета на кориснике услуга аутономних институција. Теорија расподеле изграђена на економском начелу *do ut des*, која се данас не примењује код фискалних пореза, постаје — напротив — база за репартицију парафискалних терета. Ново начело правичне расподеле нема ничег заједничког са пореском способношћу корисника услуге, као што је код традиционалног пореза; у институционалним финансијама прерасподела терета полази од принципа *солитарности*. За разлику од политичког пореза који се размешта у оквиру националног (комуналног) колективитета, парафискални се расподељује у опсегу односне друштвене групе која је установу формирала. Парафискални порез је само метод „одузимање средстава од једне групе обавезника да би била предата другој категорији лица, која у односу на прву манифестује извесне везе одређене природе због којих се прва категорија сматра мањевише обештећеном за жртву коју је поднела“; дакле алтруистички принцип.

Парафискалној теорији, која се односи и на приходе и на расходе, на шта М. скреће пажњу (стр. 34), најбогатији материјал пружио је привредно законодавство Француске. У једној студији на коју се позвао и М. (Statistiques et études financières, No 14/1950) приказан је комплекс парафискалних установа у Француској, како их је пописао Шуманов инвентар. Парафискални приходи подељени су према својој намени у три групе:

I — Порези и доприноси наплаћени преко финансиских органа државе у корист одређених јавних установа и завода финансиски аутономних. Реч је о „таксама“ које наплаћују: пољопривредне коморе, берзе и трговачке коморе, Интерпрофесионални завод за житарице, морске луке, и др.

II — Доприноси које плаћају извесна производна предузећа својим професионалним организацијама у сврху унапређења односних привредних грана (текстил, кинематографија, Национални шумски фонд и др.).

Примања у рубрикама под I и II сматрају се *економским* парафискалитетом.

III — Котизације и доприноси којима се обезбеђује функционисање социјалне заштите (соц. осигурање).

Овде је реч о социјалном парафискалитету, типу који је данас, бесумње, најинтересантнији, не само што је као друштвена појава новијег датума, него и по свом финансиском ефекту. У 1950 у Француској је „економски“ парафискалитет износио око 70 милијарди франака, док је „социјални“ премашао 990 милијарди. Мада социјално осигурање на први поглед претставља чисту парафискалну категорију, ипак је у доктрини око њега највише дискусије вођено; о њему је М. оштро полемисао и на конгресу Међународног института за јавне финансије (1950).

Парафискалитет је још недовољно обрађен проблем у науци о финансијама. О њему ће се тек писати, што је извесно јер свакодневни живот га носи у себи. То је хетерогена материја која се појављује у разним видовима, зато ју је засада тешко подвести под опште теориске формуле. Заслуга је проф. Морселиа да је тај нови феномен у финансијама међу првима запазио (појава не ретка у финансијама: није ли Нојман „први пронашао“ допринос?). Ова брошура, која је покушај кристализације нове супстанце у финансијама, корак је ближе коначном признању једног термина и једне теорије за коју се један научник бори врло убедљиво и одважно.

Др. Јован Ловчевић

Bruno Moll: PROBLEMAS MONETARIOS CONTEMPORANEOS. Lima 1951, 274 p.

Бивши познати професор Универзитета у Лајпцигу, протеран из Немачке за време Хитлера а садашњи професор Универзитета у Лими, издао је приликом четиристогодишњице тог Универзитета ову књигу у којој је сакупио поред главног садржаја своје књиге *La Moneda* (три издања, 1938, 1946 и 1949) серију својих, већином већ у разним ревијама Латинске Америке на шпанолском језику објављених новијих расправа у којима је систематски обрађивао разноврсна савремена новчана питања, тако да се по његовим уводним речима може књига сматрати допуном књиге *La Moneda*, те дакле једном целином. Стога је изоставио разне расправе које су биле пригодног значаја те немају трајне вредности Ћегове предратне не-